

Razviti fevdalizem

A)partikularizem – razcepljenost

- vnovična delitev ela med mestom in podeželjem
- mesta so stara antična, naturalno gospodarstvo
- na podeželju se ukvarjajo z živinorejo in poljedelstvom, podeželska trgovina (zaradi dajatev seniorju)

B)z razvitim fevdalizmom se razvije gospodarstvo (denar, presežki)

- pojavita se obrt (cehi) in trgovina
- preko italjanskih mest (Genovam, Pisa in Benetke) pridejo v Evropo orientalski izdelki
- razmah novih mest (12–14 st.) – srednjeveške naselbine trgovcev in obrtnikov ob trovskih poteh
- nastanek mest
- obrtniki so se združevali v cehe, razvije se trgovina na dolge razdalje
- podeželje oskrbuje mesto s hrano
- prebivalci mest so svobodni in imajo svoje pravice
- če si pobegnil fevdalcu in te ta ni našel leto in dan si postal svoboden

C)nastanek mest

- mesto nastane na fevdalni zemlji
- naselbine obrtnikov in trgovcov, ki so nastale, če je fevdalec dovolil
- nastajajo ob: gradovih, sotočjih, križiščih, mostovih, rimskih cestah, samostanih in cerkvah
- antična mesta so:
 - bila središče državne uprave in cerkvena središča
 - mesto s širšo okolico – civitates,
 - direktno nadečjevala tradicijo antike
 - Benetke (S Italija, Istra, Dalmacija)
 - bila velikokrat uničena
- srednjeveška mesta:
 - niso nastala iz zaselkov ampak na prostem
 - so imela pravico do obzidja (zunaj obzidja je pomirje)
 - so bila mesta in trgi (razlika je v velikosti, trgi nimajo obzidja – razen Mokronog)
 - je ustanovil mestni gospod (določi mestne pravice)
 - imajo prave meščane (trgovci, obrtniki, bankirji) in meščane (manj pravic, služabniki, delavci)
 - imajo svobodne prebivalce
- mestne pravice – do obzidja in obrambe; do grba in pečata; do denarja (ne vsa); do sejmov (tedenski in letni – sv. razstave); pravica do tržnega miru; pravica do obvezne trgovske poti (Benetke – nujno si moral skozi mesto, kjer si jim moral blago prodati po vnaprej določenih cenah po ceni na debelo); pravica za skladiščenje blaga (vsi trgovci so morali spraviti blago v isto skladišče); prepoved obravljanja obrti in trgovine v okolici 1 milje (7,5 km) od mesta (ni jim je ratalo čisto prekiniti); v pomirju imajo meščani lahko njive (tudi živina v mestu)
- mestna uprava:
 - glavni je mestni gospod (ustanovitelj, postavljal je sodnika in ostale dostojanstvenike, dobival je mitnino in dajatve
 - meščani so si kasneje izborili pravico, da sami postavljajo sodnika in ostalo
 - najpomembnejša sta župan in sodnik
 - boji proti mestnemu gospodu (VB – kraljevska oblast, boji proti kralju; Francija – fevdalna oblast, boji s kraljem proti fevdalcem; Italija – boji proti cerkvam)
 - najvišje telo v mestu je mestni svet + sodnik (notranji svet – najbogatejši meščani, trgovci; zunanji svet – manj vplivni, bolj revni trgovci in bogati obrtniki)
 - mestni svet nadzoruje finance, trgovino in obrt ter šole in sirotišnice
 - prva civilna uprava

C)gospodarstvo

- mesta so obrtna in trgovska središča
- obrt (cehi):
 - združenje obrtnikov iste stroke, pojavijo se v Italiji, specializacija (deset vrst kovačev), vsak opravi celo delo
 - mojster - pomočnik sibil sedem let, mojstrski izpit si delal v drugi deželi (če ga nisi naredil, si tam ostal, dokler ga nisi naredil)
 - pomočnik
 - vajenec - ceh ima socialno funkcijo
 - vdove, sirote, reveži - točna praviča (število, teža, mera, oblika in kvaliteta izdelkov; kontrolirali so kvaliteto in ceno, točno določeni postopki, konkurenca je prepovedana, določeno število vajencev in pomočnikov, ceh je nabavljal surovine in bil odgovoren za prodajo, vsaka mojster je imel eno delavnico, ceh je nadzoroval tudi življenje, delovni dan poleti 14 ur, pozimi 12, okoli 100 dni praznikov)
 - cilj cehev ni bilo bogastvo, ampak stanovsko življenje
 - na začetku so bili cehi izredno napredni, sčasoma so postali zaviralni
 - zgodnja oblika kapitalizma (manofakture, notranja delitev dela
- trgovina na dolge razdalje:
 - naporno in tvegano (roparji in gusarji)
 - kupovali so tam, kjer je bilo več blaga in poceni, ter prodajali tam kjer ga ni bilo
 - karavane (razdelitev dobička) živali in vozov, potovali so po rimskih cestah in čez fevde (če je kaj padlo iz voza je postalo last lastnika zemlje)
 - Hansa (politična in gospodarska zveza pod vodstvom Lübecka, podružnice Novgorod, London, Bergen)
 - cilj trgovcev je bogastvo, so zelo vplivni v notranjem svetu
 - trgovci in obrtniki se srečajo na sejmih

- severna trgovina: Severno in Baltiško morje, skandinavski trgovci, z Rusijo (do Konstantinopla); žito (Prusija); krzno, med in vosek (Poljska in Rusija); gradbeni les, smola, ribe (Skandinavija), flandrijska mesta postanejo močna
- južna trgovina: italijanska mesta z Malo Azijo (svila, začimbe, bombaž, sadje)
- Mongoli: nomadi, v 11. st. osvojijo Kijevo kneževino; od Kitajske pa do Črnega morja, Mongoli vzpostavijo red v trgovini s Kitajsko, svilna pot propada po zatonu Mongolije
- denarništvo:
 - z zlatom (karavne iz Afrike čez Saharo)
 - denar so kovali deželni knezi, cerkvene ustanove in mesta
 - zlatniki so kmalu začeli izgubljati vrednost (prelahki kovanci, nečisto zlato, francoski kralji so v 13. st. celo ukinili pravico do kovanja denarja)
 - prvi menjalci denarja (banco, klop kjer so sedeli)
 - menice - vrednostni papir (menjalcu ste vplačali nekaj denarja in napisal list, list ste nato dali menjalcu v drugem mestu in ta vam je izplačal)
 - židje: sposojanje denarja je bilo pri njih tajno, visoke obresti, tudi vladarji so bili stranke; 1290 jih je Edvard I. izgnal iz Anglije, v 14. st. pa Filip Lepi iz Francije;
 - tudi templarji so bili bančniki, cerkvene banke (montes pietatis, manjše obresti)
 - oblikoval se je podložniški stan

D) mesta na Slovenskem v razvitem fevdalizmu

- antična mesta so preživela preseljevanje
- nastajajo v 11. in 12. st. predvsem na Koroškem (Beljak, Breže)
- sramotilni steber – prnoger, izgoni iz države

E) življenje

- bivalni prosotor: majhen, brez šip, lesen, bakle, postelja, v sredini je peč, skrinje
- sanitarije: stranišča izven hiš; umivali so si ušesa, noge in roke; zob in las si niso prali z vodo; javna kopališča (kopanje je bilo redko), smeti so metali čez okno (kuga pomori tretjino človeštva)
- delovni dan: od 4-6 do 19 – 21
- hrana: trije obroki, vilce in žlice, medica in vino, otroke so zgodaj navajali na tuje jedi in alkohol
- otroci: porodi doma, za fante so bolj skrbeli (šole, trgovci so jih poslali na tuje že z osmimi leti), deklice so učile ženske doma (pranje in pisanje ter vedenje za kasnejše dobre matere in žene), poroke so bile napovedane
- univerze: nastanejo v 13. st. in so v lasti plemstva, nastale so v mestih, kmalu tja pošljejo otroke tudi meščani
- meščani so krščanarji

F) fevdalni partikularizem (još jednom)

- vladarji so brez veljave in se začnejo opirati na meščane, proces centralizacije
- v 14. st. je Francija že centralizirana
- najmeniška vojska (plačana in dobi orožje), vladarji za to rabijo denar (mesta)
- nastanejo stanovi: plemstvo (uradništvo), duhovščina, tretji stan (najvišji so meščani)